

UZASADNIENIE

Projekt *ustawy o zmianie ustawy o języku polskim oraz ustawy o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych* przewiduje zmiany rozdziału 2a Urzędowe poświadczanie znajomości języka polskiego, które mają na celu zwiększenie dostępności egzaminu z języka polskiego jako języka obcego, tak pod względem liczby osób, które będą mogły przystępować do egzaminu jak i poprzez wprowadzenie możliwości zdawania egzaminów na poziomach biegłości językowej w pełni dostosowanych do międzynarodowych standardów.

Projekt ustawy został opracowany na podstawie *Założeń projektu ustawy o zmianie ustawy o języku polskim*, przyjętych przez Radę Ministrów w dniu 17 grudnia 2013 r.

W obecnym stanie prawnym egzaminy z języka polskiego jako języka obcego, przeprowadzane są przez Państwową Komisję Poświadczania Znajomości Języka Polskiego jako Obcego. Rozwiązanie to – głównie z uwagi na ograniczoną liczbę ośrodków, w których odbywają się egzaminy – nie wychodzi naprzeciw zwiększającemu się zainteresowaniu obcokrajowców polską kulturą i językiem polskim.

Zmiana systemu polega na możliwości powierzenia – po spełnieniu określonych wymagań – uprawnień do organizowania egzaminów, grupie podmiotów działających w Polsce oraz za granicą, zwanych „podmiotami uprawnionymi”. Projektowane rozwiązanie powinno zapewnić dostęp do egzaminu szerszemu gronu osób zainteresowanych uzyskaniem urzędowego poświadczenia znajomości języka polskiego jako języka obcego. Odpowiada to zwiększonemu zapotrzebowaniu zagranicznych partnerów gospodarczych, cudzoziemców – kandydatów na studia, osób wiążących rozwój swojej działalności lub kariery zawodowej z Polską, w tym osób ubiegających się o obywatelstwo polskie. Można tu w szczególności wskazać ma znaczny wzrost liczby studentów zagranicznych, która w roku akademickim 2000/2001 wynosiła 6600 studentów, a w roku akademickim 2013/2014 już 36000 studentów. Również zmiany wprowadzone do *ustawy z dnia 2 kwietnia 2009 r. o obywatelstwie polskim* (Dz. U. z 2012 r. poz. 161) wymagają od cudzoziemca, ubiegającego się o uznanie za obywatela polskiego, potwierdzonej urzędowo znajomości języka polskiego.

Zapewnienie prawidłowego funkcjonowania systemu poświadczania znajomości języka polskiego jako obcego, będzie należało do Komisji do Spraw Poświadczania Znajomości Języka Polskiego jako Obcego, zwanej dalej „Komisją”, której główną rolą

31.10.2014

będzie koordynacja systemu poświadczania znajomości języka polskiego jako obcego oraz nadzór nad prawidłowym przebiegiem samego procesu. Wprowadzane zmiany obejmują w szczególności:

- 1) umożliwienie poświadczania znajomości języka na wszystkich poziomach biegłości językowej zgodnych z poziomami określonymi przez Radę Europy w *Common European Framework of Reference for Languages: learning, teaching, assessment – Europejskim Systemie Opisu Kształcenia Językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie*;
- 2) określenie standardów organizowania egzaminów z języka polskiego jako obcego przeprowadzanych przez podmioty uprawnione, które będą odpowiadać za zapewnienie odpowiednich warunków egzaminowania oraz prawidłowe przeprowadzenie egzaminu;
- 3) określenie warunków zapewniających prawidłowy przebieg egzaminów z języka polskiego jako języka obcego i działalności komisji egzaminacyjnych;
- 4) możliwość uzyskania certyfikatu bez konieczności zdawania egzaminu przez cudzoziemca lub obywatela polskiego na stałe zamieszkałego za granicą.

Obecnie przepisy *ustawy z 7 października 1999 r. o języku polskim* (Dz. U. z 2011 r. Nr 43, poz. 224 i Nr 84, poz. 455) przewidują możliwość poświadczania znajomości języka polskiego na jednym z trzech poziomów biegłości: podstawowym, średnim ogólnym i zaawansowanym. Projektowana ustawa wprowadza poziomy biegłości językowej wskazane w *Europejskim Systemie Opisu Kształcenia Językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie*, i związku z tym przewiduje możliwość uzyskania certyfikatu na poziomach: A1, A2, B1, B2, C1, C2. Dodatkowo przewiduje się możliwość uzyskania certyfikatu na poziomach A1, A2, B1 w grupie dostosowanej do potrzeb dzieci i młodzieży. Rozwiązanie to jest zgodne z *Europejskim Systemem Opisu Kształcenia Językowego: uczenie, nauczanie, ocenianie*, określającym i definiującym 6 poziomów znajomości języków. Rada Europy zaleciła państwom członkowskim stosowanie tego systemu w celu ułatwienia mobilności studentów między europejskimi uczelniami. Spójność poziomów biegłości językowej dokumentowanych przez polskie certyfikaty z poziomami wskazywanymi w certyfikatach wydawanych w innych krajach ułatwi mobilność edukacyjną i zawodową. Podział na grupy wiekowe (dorośli, dzieci) wynika zaś z konieczności dostosowania zestawów egzaminacyjnych do możliwości oraz zakresu pojęciowego, z którego korzystają te osoby przystępując do egzaminu.

Zasadniczą zmianą, jaką wprowadzają projektowane przepisy ustawy, jest możliwość uzyskania uprawnień do organizowania egzaminów z języka polskiego jako obcego przez:

- polską albo zagraniczną szkołę wyższą prowadzącą studia w zakresie filologii polskiej,
- polski albo zagraniczny podmiot, który od co najmniej trzech lat prowadzi lektoraty, kursy w zakresie nauczania języka polskiego lub języka polskiego jako obcego albo inne zajęcia dydaktyczne w języku polskim.

Uprawnienia te będą nadawane przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego, po zasięgnięciu opinii Komisji. Elementem wpływającym na możliwość uzyskania uprawnienia będzie zawartość programowa oferowanego kształcenia. Warunkiem uzyskania uprawnienia do organizowania egzaminów na danym poziomie biegłości językowej będzie prowadzenie przez podmiot kształcenia co najmniej na poziomie odpowiadającym poziomowi biegłości językowej, egzaminu, o uprawnienie do organizacji którego się ubiega.

Powinno to skutkować rozszerzeniem oferty kształcenia przez podmioty ubiegające się o nadanie uprawnień. Projekt ustawy przewiduje, że pierwsze uprawnienie do organizowania egzaminów nadawane będzie na okres dwóch lat, a dopiero kolejne uprawnienia na okres nie dłuższy niż pięć lat. Rozwiązanie takie zagwarantuje okresową ocenę działalności podmiotów uprawnionych do organizowania egzaminów oraz zapewni należyty poziom egzaminów organizowanych przez te podmioty.

Projektowane przepisy zobowiązują podmiot, który uzyskał uprawnienie do organizacji egzaminów, do zapewnienia warunków niezbędnych dla przeprowadzania egzaminów, a w szczególności:

- zapewnienia kadry do powołania komisji egzaminacyjnej,
- zapewnienia warunków lokalowych i technicznych odpowiednich do przeprowadzenia egzaminu,
- zabezpieczenia materiałów związanych z egzaminem przed nieuprawnionym ujawnieniem,
- upowszechniania informacji o zasadach poświadczania znajomości języka polskiego jako obcego i terminach przeprowadzania egzaminów.

Podmiot uprawniony do organizowania egzaminów będzie dokonywał rejestracji osób zainteresowanych przystąpieniem do egzaminu oraz wprowadzał ich dane do elektronicznej bazy prowadzonej przez Komisję. Warunkiem rejestracji będzie uiszczenie opłaty za przystąpienie do egzaminu. Wysokość opłaty wskazana będzie przez podmiot uprawniony, który będzie z niej pokrywał koszty zorganizowania i przeprowadzenia egzaminu. Projektowana ustawa określa maksymalną wysokość opłat za przystąpienie do egzaminu, jaką

będzie mógł pobrać podmiot uprawniony – w zależności od poszczególnych grup i poziomu biegłości językowej, na którym odbywać się będzie egzamin. Takie rozwiązanie ma na celu zapewnienie zainteresowanym dostępu do egzaminu poprzez niedopuszczenie do ustalania zbyt wysokich stawek. Egzaminacje będą się odbywać w sesjach, których harmonogram ustali Komisja. Będzie ona odpowiadała również za opracowanie zestawów egzaminacyjnych. Rozwiązanie to związane jest z potrzebą zagwarantowania jednolitego standardu egzaminu organizowanego przez podmioty uprawnione, obiektywnej oceny osób przystępujących do egzaminu oraz zapewnienia poufności i niejawności zestawów do czasu egzaminu. Dowolność terminów przeprowadzania egzaminów utrudniałaby w znacznym stopniu możliwość utrzymania niejawności zestawów do czasu egzaminu. Generowałyby również to dodatkowe koszty związane z koniecznością przygotowania wielu wersji zestawów egzaminacyjnych.

W celu zapewnienia zainteresowanym łatwego dostępu do informacji, lista podmiotów uprawnionych oraz informacje o terminach i miejscach przeprowadzanych egzaminów będą publikowane w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego.

Egzaminacje przeprowadzane będą przez komisje egzaminacyjne działające przy podmiotach uprawnionych. Projekt ustawy określa wymogi dotyczące liczby ich członków oraz ich kompetencji, potwierdzanych posiadanym wykształceniem. Zgodnie z projektem ustawy w skład komisji egzaminacyjnej powinien wchodzić przewodniczący i dwóch członków, jednak dla zapewnienia prawidłowego przebiegu egzaminu w przypadku większej liczby osób do niego przystępujących - ponad 20, skład komisji powinien być powiększony o jedną osobę na każde kolejne rozpoczęte dziesięć osób przystępujących do egzaminu.

Przewodniczącym komisji egzaminacyjnej będzie mógł być tylko egzaminator wpisany na listę prowadzoną przez Komisję. Przewodniczenie komisji egzaminacyjnej przez osobę posiadającą przygotowanie w zakresie zasad przeprowadzania egzaminu i pracy komisji egzaminacyjnej ma zapewniać obiektywny przebieg egzaminu i ocenę osób do niego przystępujących. Projektowane przepisy określają wymogi, jakie powinna spełniać osoba ubiegająca się o wpis na listę egzaminatorów uprawnionych do sprawowania funkcji przewodniczącego komisji egzaminacyjnej. Na Komisję został nałożony obowiązek organizowania szkoleń dla kandydatów na egzaminatorów. Projekt ustawy wskazuje również przypadki, w których egzaminator będzie skreślony z listy prowadzonej przez Komisję, dotyczy to w szczególności nieusprawiedliwionego niestawiennictwa na egzaminie lub

naruszenia przez egzaminatora warunków oraz trybu przeprowadzania egzaminu, mającego wpływ na jego wynik.

Możliwość skreślenia z listy egzaminatorów ma na celu zabezpieczenie podmiotu uprawnionego oraz osób przystępujących do egzaminu przed odwołaniem egzaminu w wyniku niezapewnienia określonego ustawą składu komisji egzaminacyjnej.

Szczegółowy tryb organizacji egzaminów z języka polskiego jako obcego uregulowany zostanie w akcie wykonawczym, określającym w szczególności: sposób przekazywania zestawów egzaminacyjnych, warunki lokalowe i techniczne niezbędne do przeprowadzenia egzaminu, organizację pracy komisji egzaminacyjnych, standardy wymagań dla poszczególnych poziomów biegłości językowej w zakresie języka polskiego jako obcego.

Projektowana regulacja przewiduje możliwość uzyskania certyfikatu bez konieczności zdawania egzaminu przez cudzoziemców lub obywateli polskich na stałe zamieszkałych za granicą, będących absolwentami:

- polskich szkół wyższych, którzy odbyli studia w języku polskim,
- polskich szkół ponadgimnazjalnych lub szkół średnich funkcjonujących w systemach edukacji innych państw, którzy zdali egzamin dojrzałości w języku polskim.

Certyfikaty będą poświadczały znajomość języka polskiego na różnych poziomach w zależności od tego na jakim poziomie osoba zainteresowana odbyła kształcenie oraz jaki był profil tego kształcenia. Obecnie obowiązujące przepisy umożliwiają ubieganie się o poświadczenie biegłości językowej tylko absolwentom filologii polskiej, certyfikat zaś wydawany jest tylko na jednym poziomie.

Koordinacja i zapewnienie prawidłowego funkcjonowania systemu poświadczenia znajomości języka, w tym odpowiedniej jakości przeprowadzanych egzaminów z języka polskiego jako obcego i merytorycznej opieki nad poszczególnymi elementami systemu, będzie zadaniem Komisji.

Działalność Komisji będzie miała na celu również sprawowanie nadzoru nad zapewnieniem prawidłowego przebiegu egzaminów, a w szczególności ocenę przebiegu egzaminów i działalności komisji egzaminacyjnych. Komisja będzie mogła zlecić wizytację egzaminów, obejmującą weryfikację prawidłowości jego przeprowadzenia. W tym celu wizytator będzie uprawniony do wizytowania pomieszczeń, w których przeprowadzane są egzaminy, obserwowania przebiegu egzaminów, w tym pracy członków komisji

egzaminacyjnej, żądania informacji, wyjaśnień i udostępnienia dokumentacji związanej z przeprowadzaniem egzaminem. Wizytator będzie uprawniony do przerywania egzaminu w przypadku naruszenia przez przewodniczącego, członków komisji egzaminacyjnej lub przez osoby przystępujące do egzaminu warunków przeprowadzania egzaminu mogącego mieć wpływ na jego wynik.

Rozwiązaniem mającym służyć zapewnieniu prawidłowego funkcjonowania systemu poświadczania znajomości języka polskiego jako obcego będzie możliwość kierowania przez Komisję do podmiotu uprawnionego zaleceń dotyczących nieprawidłowości w przebiegu egzaminu, stwierdzonych po zbadaniu protokołu z egzaminu lub z wizytacji albo po zbadaniu prawidłowości oceny prac egzaminacyjnych oraz wnioskowanie o cofnięcie uprawnienia do organizowania egzaminów.

Cofnięcie uprawnień będzie następowało w przypadku:

- naruszenia zasad organizowania i przeprowadzania egzaminu przez podmiot uprawniony,
- niewykonania przez podmiot uprawniony zaleceń wydanych przez Komisję,
- odmowy poddania się przez podmiot uprawniony wizytacji.

W skład Komisji wchodzić będzie czternastu członków powoływanych przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego na czteroletnią kadencję, w tym:

- dziewięciu specjalistów w zakresie nauczania języka polskiego lub języka polskiego jako obcego,
- specjalista w zakresie nauczania języka polskiego lub języka polskiego jako obcego, zgłoszony przez Radę Języka Polskiego,
- po jednym przedstawicielu ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego, ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego oraz ministra właściwego do spraw zagranicznych.

Członkiem Komisji nie będzie mogła być osoba skazana prawomocnym wyrokiem za przestępstwo popełnione umyślnie lub umyślnie przestępstwo skarbowe. Ta sama osoba nie będzie mogła sprawować funkcji członka Komisji nie dłużej niż przez dwie kolejne kadencje. W celu zapewnienia obiektywizmu i bezstronności pracy Komisji projekt ustawy przewiduje obligatoryjne wyłączenie członka Komisji z postępowania dotyczącego podmiotu, w którym ten członek, jego małżonek, krewny lub powinowaty do drugiego stopnia lub osoba, z którą

ten członek pozostaje faktycznie we wspólnym pożyciu, są zatrudnieni albo pozostają z tym podmiotem w takim stosunku prawnym, że wynik postępowania może mieć wpływ na prawa i obowiązki tych osób.

Komisja będzie również dokonywała okresowej analizy funkcjonowania systemu poświadczania znajomości języka polskiego jako obcego i formułowała rekomendacje w tym zakresie. Z wnioskiem o dokonanie analizy będzie mógł wystąpić do Komisji minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego.

Wprowadzenie do systemu poświadczania znajomości języka polskiego jako obcego zmian proponowanych w projekcie ustawy ma na celu zwiększenie dostępności egzaminów oraz dostosowanie certyfikatów poświadczających znajomość języka do standardów obowiązujących w krajach, które przyjęły określoną przez Radę Europy klasyfikację poziomów biegłości językowej. Proponowane rozwiązania zapewnią udział w pracach komisji egzaminacyjnych osób posiadających wiedzę z zakresu organizacji egzaminów, umożliwią również stałą kontrolę nad prawidłowym sposobem organizowania egzaminów.

Projektowane przepisy będą miały wpływ na zwiększenie mobilności zawodowej i edukacyjnej osób, dla których język polski jest językiem obcym. Spowodują zwiększenie konkurencyjności podmiotów ubiegających się o uprawnienie do organizowania egzaminów oraz wpłyną na umacnianie zaufania do polskich certyfikatów, jako dokumentów wydawanych na podstawie rzetelnie i bezstronnie przeprowadzonego egzaminu.

W związku ze wskazaniem w projekcie ustawy maksymalnych wysokości opłat za przystąpienie do egzaminu oraz przepisami art. 15 ust. 2 lit. g i art. 15 ust. 7 Dyrektywy 2006/123/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 dotyczącej usług na rynku wewnętrznym, Komisja Europejska zostanie powiadomiona o przyjętych rozwiązaniach.

Przepisy wskazujące na maksymalne wysokości opłat pobieranych przez podmioty uprawnione nie noszą znamion dyskryminacji. Stawki te będą dotyczyć każdego podmiotu uprawnionego do organizacji egzaminów, ich wysokość nie będzie podlegać kształtowaniu ze względu na dodatkowe kryteria (np. kraj, w którym podmiot ma siedzibę).

Wysokość opłaty za przeprowadzenie egzaminu ustalana będzie przez podmiot uprawniony do organizacji tego egzaminu. Brak wskazania maksymalnej wysokości opłaty mógłby skutkować określeniem przez podmioty uprawnione takiej wysokości opłat, która umożliwiałaby przystąpienie do egzaminu tylko wąskiej grupie osób, a tym samym

31.10.2014

ograniczałaby dostępność egzaminów. Z drugiej strony należy zauważyć, że wskazane maksymalne wysokości stawek umożliwią podmiotom uprawnionym określenie wysokości opłat na takim poziomie, który umożliwi sfinansowanie organizacji egzaminu.

Projektowane ograniczenia zachowują wymóg proporcjonalności, ponieważ brak jest środków mniej restrykcyjnych, które zapobiegałyby ustalaniu opłat na zbyt wysokim poziomie. Wskazanie stawek maksymalnych nie pozbawia podmiotu uprawnionego możliwości kształtowania ceny, wskazuje jedynie na przedział kwotowy, w którym powinna znaleźć się opłata.

Zmiany w ustawie z dnia 28 sierpnia 1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych (Dz. U. z 2013 r. poz. 989, 1289 i 1717) wynikają ze zmian wprowadzanych do ustawy o języku polskim.

Projektowane przepisy wskazują, że minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego powoła Komisję do Spraw Poświadczania Znajomości Języka Polskiego jako Obcego w terminie 6 miesięcy od daty wejścia w życie projektowanej ustawy. Projekt przewiduje, że do czasu powołania Komisji jej zadania będzie wykonywała Państwowa Komisja Poświadczania Znajomości Języka Polskiego jako Obcego. Rozwiązanie to umożliwi rozpoczęcie wprowadzania nowego systemu poświadczania języka polskiego jako obcego bezpośrednio po wejściu w życie przepisów projektowanej ustawy bez zwłoki spowodowanej koniecznością ukonstytuowania się Komisji Poświadczania Znajomości Języka Polskiego jako Obcego.

Projekt ustawy jest zgodny z prawem Unii Europejskiej.